

2.11 EGYÉB ÜGYEK

2.11.1 A népességtelepítés államerdészeti vonatkozásai

A dualizmus korában a népességtelepítést Magyarországon az 1873. évi XXII. tc. és az 1894. évi V. tc. szabályozta. A telepítések részben a volt jobbágyoknak egykori szolgálányaik fejében biztosítottak – megfelelő haszonbérleti, illetve adásvételi szerződésekkel szabályozottan – községalakítási, illetve községbővítési lehetőségeket. Másrészt – függetlenül az egykori jobbágyi szolgálányoktól – telepítésre jelentkező lakosoknak igyekeztek beltelket, illetve a megélhetésükhöz elegendőnek tűnő szántó földet, legelőt és erdőt juttatni.³²⁸ Az 1894. évi, „a telepítésről” intézkedő törvény ezt a községalakítási munkát állami pénzügyi alappal segítette elő. A telepítések – anélkül, hogy ezek nagyságát és jelentőségét eltuloznánk – lehetőséget adtak bizonyos etnikai szempontok érvényesítésére is, de minket most a telepítések államerdészeti vonatkozásai érdekelnek.

A telepítések, falualakítások érdekében *erdőirtásokat végeztek*, mivel az állami telepítési akciók színhelyéül általában erdővel borított területeket jelöltek ki. A kincstár ugyanakkor uradalmakat is vásárolt telepítési célokra, ahol a *megszerzett birtokok erdőinek kezelése* adott államerdészeti feladatot.

A telepítések *erdőirtást ösztönző* hatását az erdészek szakmai megfontolásokból nehezen fogadták el. Az a tény, hogy csak a Temes vidékén 1888-tól 22 ezer kh (12,7 ezer ha) erdő irtását tervezték, a fapiacon is értékesítési nehézségeket okozott. Az ország vezető erdészei, köztül például VADAS Jenő pedig egyszerűen sajnálták az erdőket, és elítélték az erdőirtók munkáját. Olvassuk csak!

„«Irtás» a csábító jelszó. Hódol is a jelszónak vidékünk megannyi svábjá, s derűre-borúra veszi bérbe az irtandó területeket 6 évre, s az első (!!)

esztendőből kezdve fizet holdanként 15–33 frtot. Szereti a sváb a humust, abban van minden reménye. Ki is szívja 6 év alatt minden zsírját annak az áldott szűz földnek. És 6 év múlva?

Jön a «telepes» s vele a nyomorúság.

Rövid a történet, de igaz.”³²⁹

A telepítések természetesen *feszültségeket okoztak* a telepítés alá volt vidék korábbi és új lakossága között is. Erre egy 1890. évi Temes megyei példát idézünk.³³⁰

A korábban Hissziás (Hosszúág) község által bérelt kincstári legelőkre, szántókra új községet, Gizellafalvát, telepítettek. Hogy kárpótolják a hissziai lakosokat, a korábban temesbrestováciak (agaiak) által bérelt területeket a hissziai lakosoknak adták bérbe. Erre 105 brestováci család felség folyamodványban kérte, hogy a kincstár részben a hissziai legelőkből és jórészt az ottani erdőkből, számukra egy új telepes község alapítására adjon területet. Kérelmükben kiemelték, hogy egyedüli megélhetési forrásuk a föld, az pedig csak a kincstárnak van, aki „idegeneknek” adja bérbe.

A felségfolyamodvány véleményezésre visszajutott a temesrékási tisztartósságra, ahonnan jelezték, hogy a kért 693 kh (398,8 ha) területet az erdészek nem adták át telepítési célra, tehát a kérvény elutasítandó. A földművelésügyi miniszter mégis kérte a lugosi erdőigazgatót is, hogy véleményezze a brestováciak kérvényét.

Lugoson vázlatrajzot és alapos indokolást készítettek arról, hogy a kérvény miért utasítandó el. Nem foglalkoztak azzal, hogy a kérelmezők nem is jogosultak telepes község alapítására. Arra viszont rámutattak, hogy a kért területen erdőirtást, majd gondos szántóföldi művelést kellene végezni, „de ilyen áldozatokra a kérvényezők nem képesek”. Ugyanakkor kicsinek tartották a 693 kh-at egy 105 családos telepítményhez, ráadásul a kérelmezők által kinézett terület három, nem összefüggő darabban feküdt.

Az erdőigazgatósági vélemény alapján a földművelésügyi miniszter a kérvény elutasítását javasolta Ferenc Józsefnek. Az uralkodó ennek alapján felhatalmazta a minisztert, hogy azt utasítsa el.

Ugyanezen vidéken egy másik érintett község, Panyova (Panyó) más módon próbálta a telepesek által csorbitott lehetőségeit növelni.³³¹ Mivel a községnek csak 70 kh (40,3 ha) legelője volt, az ottani lakosok is a hissziai erdőben, irtásokban legettettek. 1904-ben kérték a földművelésügyi minisztert, hogy a bérelt területeket – amelyeket egyébként már korábban telepítési célokra jelölték ki – „örök használatra” megkapják. Beadványukban leírták, hogy a község „román- és németajkú egyénekből áll, akik vállvetve, egymás és így a község felvirágoztatásán törekedtek”, de a legelőkérdés megoldása az egész fennmaradásuk záloga.

A miniszter felhívására a lugosi erdőigazgatóság rámutatott arra, hogy a kért terület egy részét telepítési célokra a bálinci telepkezelő-

ségnek már átadták. Tehát ez az ügy nem erdészeti kérdés, mert már a fát is kivágták. A másik kért terület pedig rendszeres üzemtervvel kezelt kincstári erdő, amelynek a kiirtásáról szó sem lehet. A község viszont továbbra is bérelhet ott nyári és téli legelőt. Ennek megfelelően a miniszter elutasította Panyova (Panyó) község kérését.

Az említett két példából láthatjuk, hogy mind az új, mind a régi községek csak az erdőkincstár rovására terjeszkedhettek. A telepítésekkel is megnövekedett lakosság több erdei legeltetést, több erdei használatot jelentett. Az erdészek ennek bizonyos korlátok között helyt tudtak adni, de a hivatalosan írtásra kijelölt erdőknél többet nem engedtek levágni.

Az államerdészetnek külön feladatot adott a *telepítésre megvásárolt birtokok erdeinek kezelése*. A korábban magánbirtokot képező erdők nem tartoztak ugyanis az állami erdőfelügyelet alá, sőt rájuk a községi, közbirtokossági stb. erdőket érintő állami erdőkezelés sem terjedt ki. Amikor viszont a birtokokat megvásárolták, évekig elhúzódtott a telepítés, de az erdőket ez alatt az idő alatt is valahogyan felügyelni, kezelni kellett. Erre szinte birtokonként, községenként más és más megoldást találtak. A kolozsvári telepítési felügyelőség 1910. évi jelentéséből idézünk néhány példát.³³²

Alsódetrethem határában mintegy 71 kh (40,9 ha) erdőt házi kezelésben tartottak. Ezt is, és a telepéseknek már átadott erdőt is, a kolozsvári erdőigazgatóság üzemtervezte és kezelte.

Gerendkeresztúr, Maroskece és *Marosgezse* határában 240 kh (138,1 ha) erdőt kezelte a kolozsvári erdőigazgatóság, amely erdőre 1910-ben készítették el az üzemtervet. A birtok korábbi tulajdonosa, a Kemény család akáctelepítést is végzett. Az akácfákat azonban a pajzstetű megtámadta, úgyhogy azokat – az erdőigazgatóság véleménye alapján – ki kellett vágni. A vízmosásos terméketlen területek akáccal történő beültetésére a telepítési felügyelőség gazdatisztjei is törekedtek. Az *alpestesi* és *popesdi* határban 1909-ben több mint 30 kh (17,3 ha) terméketlen területet fásítottak be akáccal.

Máshol, így *Magyarigen* környékén a tölgy- és bükkerdőből, a tűzi- és épületfán kívül, egyetlen év alatt 26 ezer szőlőkarót termeltek. Az 1308 kh (752,8 ha) erdőt előbb a telepítési felügyelőség kezelte, majd a nagyenyedi állami erdőhivatalnak szándékoztak átadni. (Ez nem kincstári erdészeti egység, hanem a községi erdők kezelésére létrehozott szervezet!)

A *marossolymosi* területben a 420 kh (241,7 ha) erdőt szintén a telepítési felügyelőség kezelte, onnan tűzi- és szerszámfát, továbbá szőlőkarót vágtak ki. Sőt 32 kh-t (18,4 ha) el is adtak, ugyanakkor 10 kh (5,8 ha) akácost telepítettek. Üzemterv készítését igen, de az államerdészeti kezelés bevezetését nem tervezték.

Végül a *szótelki*, nem telepítésre szánt, 290 kh-as (166,9 ha) birtokot említjük meg, amelyet teljes egészében erdő borított. Ezt a tagosítás során a kincstár tarolt állapotban adta volna át, de sikerült az új tulajdonosokkal az erdő megtartásáról megegyezni. Azok az átadás-kor fizettek az erdőért, így a kincstár lemondott az átadás előtti letarolás jogáról.

A telepítés alá vont, illetve a telepítési felügyelőség által kezelt birtokok erdőgazdálkodása (inkább: erdőkezelése) tehát csak részben terhelte a kincstári erdészeti egységeket. Ezeken a helyeken akár átadták az összes erdőt a telepéseknek, akár nem, hosszútávú kincstári erdőgazdálkodásra általában nem rendezkedtek be.

A telepítésre végleg átadandó erdőket illetően pedig összefoglalásként is csak a VADAS Jenő által leírt gondolatokra utalunk. Bármennyire megértették is az erdészek a telepítésekhez fűződő gazdasági és politikai érdekeket, érzelmileg elítélték a kiterjedt erdőirtást. Féltek a vegetációt, a termőhelyet az elszegényedéstől, a leromlástól. Rámutattak az ökológiai értelemben vett negatív változás hosszú távon érvényesülő gazdasági követelményeire, a kiuzsorázott termőföld szegénnyé váló művelőire.

2.11.2 Kegyúri ügyek

Az erdészek kapcsolata a környező vidék lakosságával nem korlátozódott csak gazdasági jellegű tevékenységre. Az államerdészet kegyúri joga alapján hozzájárult az iskolák, egyházi hivatalok működtetéséhez is. Ez a tisztségviselők kinevezésében való részvételen kívül anyagi terheket is jelentett. A kegyúri költségek nagyságára példaképpen a *máramarosi erdőigazgatóságot* idézzük, amely 17 községben 121 épületet tartott fenn. Az iskolák és templomok 1903-ban 55 ezer koronába kerültek, amikor az igazgatóság összes üzemi épülete és szállítóberendezésének karbantartása kb. 130 ezer koronát emésztett fel.³³³ Tehát ezek a kegyúri terhek olykor jelentős összeget tettek ki.

Máshol, így a *lippai főerdőhivatalban* a jogosultaknak komoly mennyiségű tűzifát adtak ki, de azok gondoskodtak a fa kivágásáról és elszállításáról.³³⁴ Az erdészeti hatóságokat terhelő kötelezettségek századunkban fokozatosan pénzbeni megváltással alakultak át. Ennek eredményeképpen a termény- és pénzzuttatás általában együtt fordult elő. Példaképpen a *szászsebesi erdőhivatal* 1912. évi terheit idéztük:³³⁵

- a szászsebesi Szent Ferenc-zárda részére 84 K alamizsna pénz;
- a gredistyei templomi szolgálatért 16,80 K juttatás;
- a dévai Szent Ferenc-zárdának 75 úrméter tűzifa és 511,20 K terményváltás;
- a bukuresdi görögkatolikus lelkésznek congrua váltásgrészlet 126 K;
- a marosportusi róm. kat. lelkész és kántortanító fizetése és a lelkészi lak, templom és templomi felszerelések karbantartására;
- a borbándi róm. kat. lelkész fizetése.

(Az erdőhivatal a marosportusi és borbándi lelkész kinevezését véleményezte, terjesztette fel azt a kegyúri jogot gyakorló földművelésügyi miniszternek).

A kegyúrni ternek változására, az egyház szerepének megítélésében bekövetkező módosulásra a *lugosi erdőigazgatóság* Galadna környeki terheit hozhatjuk fel példának.³³⁶

Galadna, Németgaladna és Facsád egyházi személyeinek kegyúri ellátását a települések körüli erdők eladásakor, 1855-ben a kincstár átadta a szabadalmazott császári királyi osztrák(-magyar) államvaspálya társulatnak. A társulat a kegyúri juttatásokat a korábbiakhoz képest jelentősen növelte. Ezek a vidék kincstári visszaváltásakor okoztak gondokat. 1886-ban ugyanis az egyházak már a következő járandóságokat követelték:

- a facsádi római katolikus plébános az évente
16 alkalommal Németgaladnán megtartott miséért 147,84 frt;
 - a (román)galadnai görögkeleti pap az évi
26-szori Galadnabányán tartott istentiszteletért 175,92 frt;
 - kisebb kiadásokra – egyházfi évi fizetése 12,00 frt
 - kántor évi fizetése 12,00 frt
 - ostya, bor beszerzése, miseruha mosása 6,00 frt
 - gyertya, olaj és egyéb eszközök beszerzése 10,00 frt
- 40 frt +323,76 frt

A fenti összeget a lugosi erdőigazgatóság automatikusan nem vállalta át, hanem megkérdezte a kincstári jogügyi igazgatóságot. A jogászok véleménye a következő volt (amit azután a miniszteri rendeletben el is fogadtak):

A római katolikus plébános járandóságainak engedélyezésekor egyedül a canonica visitatio alkalmával megállapított tételek jöhettek számításba. A vasúttársaság a plébánosnak 5,24 Ft postapénzt, 5,75 Ft készpénzt, sőt a kocsisa és lovai számára ellátást, a papnak pedig tűzifát és vasúti jegyet is adott. A kincstár azonban ezt figyelembe venni nem tudja – írták –, ráadásul ez az összeg is csak akkor jár, ha az istentiszteletet a plébános Németgaladnán valóban meg is tartja.

Ugyancsak felmerült az is, hogy a németgaladnai tanító szintén kapott a vasúttársaságtól ellátmányt, de a kincstár ezt sem akarta átvállalni. A jogügyi igazgatóság szerint ugyanis „a tanügyi terhek a kegyuraság fogalmán kívül esnek. Amennyiben az egyházi kegyurak tanügyi kiadásokat is tettek, azokat lényegileg csak mint földesurak saját jobbágyaik számára, a tanügy érdekében tették.” Ezenkívül Németgaladnán állami iskolát létesítettek, úgyhogy a tanító további pénzelését nem látták szükségesnek. Az államiskolai tanító azonban a későbbiekben a kántori feladatokat is ellátta, így mégis részesült a kegyúri juttatásból. Ez természetesen csak akkor volt érvényes, ha valóban el is végezte a teendőket. Felesége 1916-ban a háború éveire hiába kérte az ellátást. A tanító ugyanis – vélték – hadba vonult, tehát így nem működhetett kántorként is.

A galadnai görögkeleti pap a Galadnabányán tartott istentiszteletek díjazásával volt elégedetlen. A háború idején többször is kérelmezte, hogy a napidíját emeljék fel. A galadnabányai erdőgondnokságban ezt határozottan elleneztek. Rámutattak, hogy az istentisztelet helye a pópa lakásától mindössze 2,4 km-re van. A kérelmező ennek az útnak a megtételéért, a fuvardíj emelkedésére való hivatkozással kéri a napidíját 2,17 K-ról legalább 10 K-ra felemelni. Az erdőgondnokság véleménye szerint erre az útra a pópa soha nem vesz igénybe bérfuvar, de ha igénybe venne is, a kincstári alkalmazottak is csak 4 km-nél hosszabb útra kapnak – tényleges fuvar esetén – fuvarpótlékot. Tehát a görögkeleti pap sem lehet kedvezőbb helyzetben, mint a kincstár saját alkalmazottai. Legfőképpen pedig azért

nem javasolták a kérvény támogatását, mert elképzelhetetlennek tartották, „hogy egy magyar nemzet ellenes magatartás miatt már fogházzal sújtott egyént a m. kir. kincstár anyagilag támogasson.” Ennek ismeretében azután a miniszter a kérvényt valóban el is utasította.

A tulajdonosváltással esetleg kedvezőbb viszonyok keletkezésére máshol is találunk példát. Az 1910-es években az *orsovai erdőhivatal* területén fát vásárló „Winkler Testvérek” cég Almafatelepen az ottani erdei munkások gyermekei számára iskolát létesített. Az iskolát a cég saját költségén tartotta fenn, az erdőhivatal viszont félt, hogy a fakitermelési szerződés lejártakor ennek az iskolának a fenntartása esetleg a kincstárra ró terheket.³³⁷

A néhány eset kapcsán arra a következtetésre juthatunk, hogy a BEDÓ Albert által emlegetett „gondos atya” szerepét az erdőkincstár alkalmazottai anyagi eszközök hiányában nem mindig tudták betölteni. Ugyanakkor a kegyúri ügyek bonyolult jogi problémákat vetettek fel, ahol a „jogosult igaz érdekek” gyakran a kincstár mellett álltak. A kincstári alkalmazottaknak pedig a kincstár érdekeit kellett képviselniük.

2.11.3 Erdőrendészet

Az erdészek, erdőőrök lakossággal való legközvetlenebb és leginkább feszültségekkel terhes kapcsolata az erdőkben okozott károkhoz kötődött. Az erdészeti hatóság ugyanis rendészeti feladatokat is ellátott, azaz őrizte az állami vagyont. Kifejezetten az erdőkben okozott károkat kezdetben az 1852. évi osztrák erdőtörvény alapján igyekeztek megtorolni, de DIVALD 1871-ben úgy látta, hogy még maguknak az erdészeti tisztviselőknek is homályos képük van a jogi viszonyokról. „E viszonyok – írta – Erdélyre nézve legáltalában jellemezhetők, ha azt mondom, hogy ott egyáltalán nem léteznek. A merre nézünk csupa jogtalanság; a birtokviszonyok legnagyobbára rendezetlenek; mindenfelé a tulajdon erőszakos vagy alattomos megtámadása, és sehol semmi oltalom.”³³⁸

Az erdők jogi viszonyainak egész Magyarországra érvényes rendezését, ezzel együtt az erdőőrzés megszigorítását, az új erdőtörvényről várták. Az 1879. évi XXXI. tc. valóban jelentős változást hozott, mert egyértelmű és világos jogi alapot biztosított az erdészek mindennemű

védelmi intézkedéséhez. A törvény „kivételes intézkedések” címszó alatt foglalta össze azokat a teendőket, amelyeket akkor léptetnek életbe, „ha valamely vidéken az erdei lopások igen gyakoriakká válnak.” A lopás tényét az erdész akkor tudta egyértelműen bizonyítani, ha az erdőtermék származását a szállító, eladó vagy a forgalmazó nem tudta okmányokkal igazolni. Ezért a törvény 115. §-ában úgy intézkedtek, hogy azokon a vidékeken, ahol a lopások gyakoriakká váltak, az erdőtermék származását „a községelöljáróság által láttamozott” bizonyítvánnyal kell igazolni. Ezen igazolás megszerzése, illetve *az erdei termékek útjának követése* nem ment bonyodalmak nélkül. Ezt bizonyítja az alábbi példa, amely az erdőtörvény életbelépését közvetlenül megelőző időből való.³³⁹

A kolozsvári jószágigazgatóság – ahová az erdőigazgatóság létrehozásáig az erdők is tartoztak – 1879-ben kérte, hogy ügyében a pénzügyminisztérium járjon közbe. A fehérvölgyi (albáki) és magurai erdőkben óriási falopások történtek. Ezért kiküldték a kolozsvári és topánfalvi erdőmestereket, akik felderítették a tolvajlások körülményeit. Ők megállapították, hogy a kincstári birtokokkal szomszédos, Bánffy-féle erdőket egy kolozsmonostori fakereskedő vette meg. Az továbbadta a fát úgy, hogy a vevők a levágott törzseket az ő baltájával lebélyegezték, és – származását igazolva – szállították a Szamos és az Aranyos völgyébe. Igen ám, de mind a Szamos, mind az Aranyos völgyébe csak a Bánffy-féle és a kincstári erdőket elválasztó vízvásztón átkelve lehetett eljutni. Így a vevők hamar rájöttek, hogy kedvezőbb a folyókra hajló kincstári erdőkben vágott fát értékesíteni, amelynek származását viszont a Grünbaum fakereskedő által adott baltával igazolhatták. Tehát *az erdészek csak tettenéressel tudták a falopást bizonyítani.*

Mivel a magánerdőkben folyó gazdálkodásba a pénzügyminiszter nem szólhatott bele, az a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterhez fordult. Kérte, hogy a Bánffy-féle birtokról a Grünbaum-bélyegző mellett csak a kincstári erdőőr által is lebélyegzett fát lehessen forgalmazni. A miniszter a következő évben valóban intézkedett is a kettős baltahasználatról, amely rendeletéről értesítette az érintett megyék, Kolozs és Alsó-Fehér közönségét.³⁴⁰

Természetesen azt nem tudjuk, hogy ezzel mennyire csökkent a fatolvajlás az említett vidéken, de a kincstárnak mindenesetre a

területre külön erdőőrt kellett kirendelnie. Évekkel később, 1889-ben ismét a fehérvölgyiek okoztak gondot.³⁴¹ A hidegszamosi erdőgondnok ekkor jelentette, hogy a „község lakosai egész nyáron át Kolozsvár felé az erdőn át tiltott utakon közlekednek.” Mivel az 1879. évi erdőtvény 113–114. §-ai ezt tilalmazták, az erdészek igyekeztek a politikai hatóságoknál eljárni az „erdőkben engedély nélküli járkálás” ügyében.

Ugyancsak 1889-ben a reketői erdőgondnok szinte szóról szóra ugyanazt a fatolvajlást írja le, mint az 1879. évi jelentés. Tehát húsz év alatt sem sikerült a fehérvölgyiek tolvajlását megfékezni. Az erdőgondnok ismét ellenőrző állomás felállítását javasolta, de az erdőigazgatóság elegendőnek látta az erdőfelügyelő megfelelő intézkedését.

Az erdészeti egységeknél kimutatott, rendszeresen vezetett *erdőkárosítások* az 1880-as évek folyamán *növekedtek*. Az erdészek ezeket a statisztikai adatokat nem a tényleges károsításokkal magyarázták, hanem azzal, hogy *nőtt az erdőőrzés hatékonysága*, így a felfedezett esetek száma is.³⁴²

Máskor egyik évről a másikra ijesztő mértékű emelkedést állapítottak meg. Például a nagybányai főerdőhivatal tőkési erdőgondnokságában egyetlen év alatt 541%-os volt a növekedés. Ez azonban nem mindig a falopások szaporodását jelentette. A számok mögött gyakran a jó málna- vagy makktermő év húzódik meg, amikor ezeknek a termékeknek a tiltott gyűjtése okozott gondot.³⁴³

Az erdőkárosítások mértékére még a szászsebesi erdőhivatalból idézünk két szélsőséges esetet.³⁴⁴ Míg a nehezen hozzáférhető erdőkben gazdálkodó gotuli erdőgondnokságban 1912-ben 20 erdőkárt vettek észre és jelentettek be, addig a vajdahunyadiban 4686-ot. Elképzelhető, hogy akár naponta, illetve erdőőrönként mennyi esetet kellett bejelenteni, könyvelni. A vajdahunyadi károsításnak természetesen nemcsak a lakosság „fapusztító szenvedélye” volt az oka, hanem a kincstári erdők településekhez közeli fekvése is. „A községek a saját erdejüket részben vagy néhol már teljesen kipusztították s így a lakosság faszükségletével a kincstári erdőre van utalva.” Ebben az esetben hiába hangsúlyozták, hogy az erdővédeknek a védelmi szolgálatot a korábbinál is „energikusabban” kell teljesíteniük, a napi 10–15 feljelentés sem használt. Kiutat jelentett volna az,

hogy a vidék lakosai számára kisebb vágásokat nyissanak. A vajdahunyadi erdőgondnok ezen javaslatát azonban Szászsebesen azzal utasították el, hogy „aki pénzért akart fát, az ma is kap, a szegény pedig a vágások nyitása mellett is lopni fog.”

Az erdőt tehát felértékelte annak védelme, bár sokan továbbra is „szabad prédának” tekintették. Az osztársadalmi megítélés ugyan változott, hiszen az erdő komoly vagyontárggyá lépett elő, amelyet fel lehetett használni, értékesíteni lehetett, de a falusi lakosság erről továbbra sem akart tudomást venni. Az erdővel való együttélés számára ezután is a korábbi századok gyakorlatát, az erdőben való (szabad) élést jelentette. Mégis elindult egy folyamat, amely már az új elvárásokat körvonalazta, s társadalmi hatása tulajdonképpen napjainkban is újabb és újabb kérdéseket, vagyoni védelmi problémákat vet fel.

Visszatérve az erdőkárokkal kapcsolatos büntetésekre, megjegyezzük, hogy azokról minden erdőgondnok rendszeres kimutatásokat készített. Így aztán döbbenet látták például a kolozsvári erdőigazgatóságban, hogy az 1904-ben bejelentett erdőkárokat még 1913-ban sem intézték el. Hiányoztak a bírói végzések, de még inkább a végrehajtások.³⁴⁵

A *bírói döntés* fontos feltétele volt az erdőőrök tanúskodása. Az erdőőrök ettől nemcsak azért húzódoztak, mert esetleg a faluban haragosokat szereztek, hanem azért is, mert a tanúskodásért járó díjat egyszerűen nem kapták meg. Pedig ez nekik munkából való kiesést és útiköltséget jelentett. A szolgabírók – az érvényes belügyminiszteri rendelettel ellentétesen – sokszor arra hivatkoztak, hogy az elítélt vagyontalan, az eljárási díjat nem lehet rajta behajtani. (Ilyen esetekben a hatóságnak kellett volna az erdőőr díját kifizetnie. Tehát elképzelhető, hogy sem anyagi, sem egyéb szempontból a hatóság se nagyon örült az erdőkárosítási ügyeknek.)

A *végrehajtás* az erdőőri intézkedés hatékonyságának, komolyságának egyik alapvető feltételét jelentette. Így azután az erdőgondnokok igyekeztek a tartozások behajtásában eredményeket elérő köztisztviselőket jutalmaztatni. Például 1912-ben a topánfalvi járási főszolgabíró nem a községi előjárósággal (akiknek a falukban éppen elég lekötöttségük volt), hanem a járási számvevővel hajtatta be a tartozásokat. A számbevő olyan eredményesen dolgozott, hogy az

erdőgondnok javaslata alapján a kolozsvári erdőigazgatóság is kérte a tisztviselő – erdészeti forrásokból történő – megjutalmazását.

Az erdőkárért kirótt bírságot a bírságot gyakran elzárásként töltötte le. A zsúfolt törvényhatósági cellákba természetesen nem mindig fért be az erdőkárosítók serege, úgyhogy a törvényhatóságok ebből a szempontból is húzódoztak az erdőkárok tárgyalásától. A „pár napi elzárást inkább szórakozásnak, mint büntetésnek” tekintő fatolvajok pedig legközelebb sem féltek az intézkedő erdőőről.³⁴⁶

Ezek ismeretében összefoglalásként újra a BEDŐ Albert által megfogalmazott „nemzeti hivatásra” kell utalnunk. Nem volt egyszerű a mindennapi gazdasági feladatok mellett a hatósági, őrzési munkát is ellátni. Ez ugyanis nem ment összeütközések, súrlódások nélkül, de az erdészek többsége bizonyára elfogadta az ország első erdészének, BEDŐ Albertnek a figyelmeztetését: „A nép képezi az állam életfájának tápláló gyökerét s ha az elpusztul, a fának is el kell veszni(e)!”³⁴⁷